

Đubúyi-déé kutoluú

Đubúyi-déé níba waagálínná Taabáalu ge bokóni bosúu Kpangalam, qawaalúu-jó. Bénzeé Mósóláwá ge. Bögóni né, lénlé tsóódáá lóóre wánzalú dō né ge bogóni bosúu. Sáátı wenkí bowe nna né, Kpangalam níba ge bánjaá we.

Kúboní weení weegédé we níbáawu né ge bánjaá sisı: Wúro Kpórigbó, ibá igéé igbám kúboní ge; biiyéle waabá wéngilím kazóo-kazóo.

Wíre waagúru kisoo né, woobó itála qeelí né, nna waalá yi kazóo. Nge waagábısı ikpoo idéé zamoo bakpírí bekpé nna.

Kúboní imú iwé nna né, waalúru bíya abaaláa. Wíre bujoo né, waazála tsí. Nna ge idéé bíya benbé bogóni befééri iqawaalu Kpangalam nní sisı: inewú waazí, bulé né, njini ge benbe bánlám. Sáátı kíngí ge Kpangalam nní sisı: ibó ibí yi, idéé nbulé; ibíya ikóni bokpoo yi bebí. Beebí yi wóró ge a Kpangalam níba sı bobó bíya benbé bojó, sisı: benbé bénqee ibí yi idéé. Bınáa bıbısı Đubúyi-déé.

Đubúyi-déé níba waagálui Kpangalam né, Náa-wóró ge bogóni bosúu. Na bebíya ibízı bobó sukúúli né, weeyéle bogóni bımcınná Kadambara níba bafa we qıdáare níbáawu-jó.

Bıdée sáátı né, Wúro Agırinyé qíi na ku Kadambara kowúrco.

Đubúyi-déé kowurobóóni kée natunówá.

- Wúro Ifa-déé
- Wúro Akpó-déé
- Wúro Báñjíná-déé
- Wúro Táágbá-déé
- Wúro Gúúní-déé

Wúrowá bénđíi Đubúyi-déε kowúrɔɔ qoo téédi suwúu hálı sinje né nđj; báa awéní na idéε kowurobɔɔwú.

1. Wúro Kpórigbó (Wúro Gúúní-déε)
2. Wúro Ifa (Wúro Ifa-déε)
3. Wúro Kumaza (Wúro Táágبá-déε)
4. Wúro Akónđɔ (Wúro Ifa-déε)
5. Wúro Nyangbá (Wúro Gúúní-déε)
6. Wúro Akpó (Wúro Ifa-déε)
7. Wúro Báñgíná (Wúro Báñjíná-déε)
8. Wúro Akpó Búkarı (Wúro Akpó-déε)
9. Wúro Gúúní Yaakúbu (Wúro Gúúní-déε)
10. Wúro Táágبá Fuséeni (Wúro Táágبá-déε)
11. Wúro Akpó lsá (Wúro Akpó-déε)

Lízɔɔ kúdqumɔɔ ge Đubúyi-déε n̄ba wená. Kanaa Wúro-Kangba. Wúro Kpórigbó-déε kisɔɔ-daá ge waagáná ke. Biğée nyiřuoó ge nyazı kóólúnáa-déε lúti. Wíre ceńđe sı ina ke n̄e, wɔɔgbɔɔ kisɔɔ n̄e, bukónı buní yı, idana nabóru iku; bıka wéngilím bulé n̄e, báa lé ge weegœená wándanáa bı ge. Bunáa sısı: kpíndę ceńđe, megeená cé mana nya, megeená lí mana nya; a nyányı sısı: nyégée toovonúm-dóu, móngbɔwóu nya. Amá, a móógbɔɔ nya, yele magu fanaám. Bunáábılé wɔɔgɔná ke qáána na a wenbí sı bulá yı káálę n̄e, ikpədí iyéle batírí ke, balá wenbí buibózı n̄e.

A bínı weení booyuú kídíídi bulá kazɔɔ n̄e, bánmúu kpangbɔɔ ge balaa ke. Wenbí kéndíi n̄e nbulé.

Kangara nakóru tıbá kivéyí téédi rúja-déε n̄gi; amá, báa kowurobɔɔwú wenkí na kídéε kangara ge.

Séédiwá ndi-ndi tuwe Ðubúyi-déé né ndjó: Móóláwá baasí, qánnáa séédiwá lubé Ðubúyi-déé.

- *Téréwéréwá*

- *Dikééníwá*

- *Nawóowá*

- *Kóólíwá*

- *Níncéwá*

- *Bójdewá*

- *Lááréwá*

Tóo, Ðubúyi-déé kéé wenbí né nbilé.

Mogoobíya aláa na abaaláa Tem kaladáa, tákaraqá kina kigéé kúnvulísi qáázá-djge. Kínwílítí dáa caanadóm wentí qoo dájaájaanáa waalá bi ge qédéé tæevúlásí woorúu susuwíúu né.

Amá, qénveerím mú sisí: téédi cíkó ge qáñbuzi qñymáa. Bilé né, a weení inyí sisí: iwená bidéé izáfúlúde téédi natóru-rcçzí né, wánbużí ikájmaa dáa wentí tiríja tiwe né, bika qibíízi qinyóózí qılá níñináa tiganáa qáñlámí ti né.

Múgoobú: Caanyáawu Kpeegúúní «Móóru».

Ðubúyi-déé kutoluú

« Histoire du village de Dubouidé »

1ère édition par EDITEM en juin 1989.

3ème édition ressaissie par CLTem en 2024.

Impression numérique sur www.tembiya.net

Dépôt légal 2ème trimestre 2024

Comité de Langue Tem, BP 200, Sokodé- TOGO

Pres.CLTem@gmail.com